

Η ΕΕ «λερώνει» τα χέρια της

Εμπλοκή του Frontex σε περιπτώσεις κακομεταχείρισης κρατουμένων μεταναστών στην Ελλάδα

H U M A N
R I G H T S
W A T C H

ΣΥΝΟΨΗ

Μεταξύ 2 Νοεμβρίου 2010 και 2 Μαρτίου 2011, συνελήφθησαν και τέθηκαν υπό κράτηση 12.000 περίπου μετανάστες που είχαν εισέλθει στην Ελλάδα μέσω των χερσαίων συνόρων της με την Τουρκία. Οι εγκαταστάσεις όπου κρατούνταν δεν πληρούσαν τα ελάχιστα πρότυπα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρά το γεγονός ότι η μεταχείρισή τους διέφερε από περιοχή σε περιοχή, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έκρινε ότι οι συνθήκες κράτησης των μεταναστών στην Ελλάδα συνιστούν εν γένει «απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση».

Την ίδια χρονική περίοδο, ο ευρωπαϊκός οργανισμός για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα, Frontex, συνέδραμε την Ελλάδα με ανθρωπινό δυναμικό και υλικά μέσα, που είχαν διατεθεί από συμμετέχοντα κράτη, γεγονός το οποίο διευκόλυνε την παραμονή των μεταναστών αυτών σε κέντρα κράτησης στην Ελλάδα όπου επικρατούν απάνθρωπες συνθήκες, καθώς και συνθήκες συνωστισμού.

Η παρούσα έκθεση εξετάζει αυτήν ακριβώς την ανησυχητική αντίφαση. Παρότι το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε κατηγορηματικά ότι η μεταφορά μεταναστών με σκοπό την κράτησή τους στην Ελλάδα τούς εκθέτει σε απαγορευόμενη κακή μεταχείριση, ένας ευρωπαϊκός εκτελεστικός οργανισμός, καθώς και συνοριοφύλακες από τα κράτη μέλη της ΕΕ διευκολύνουν εν γνώσει τους τέτοιου είδους μεταφορές.

Η παρούσα έκθεση επικεντρώνεται στην περίοδο ανάπτυξης της επιχείρησης «RABIT 2010» από τον Frontex στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο της RABIT («Ομάδα ταχείας επέμβασης στα σύνορα»), ο Frontex ανέπτυξε 175 συνοριοφύλακες που συνεισέφεραν η Νορβηγία και τα κράτη μέλη της ΕΕ, προκειμένου να συνδράμουν την ελληνική κυβέρνηση στις προσπάθειές της να διαχειριστεί την εισροή μεταναστών στο βορειοανατολικό τμήμα της Ελλάδας κατά μήκος του ποταμού Έβρου που συνορεύει με την Τουρκία. Οι «προσκεκλημένοι υπάλληλοι», οι οποίοι είχαν επιλεγεί από έναν αριθμό συνοριοφυλάκων που διέθεσαν συμμετέχοντα κράτη μέλη της ΕΕ και άλλα ευρωπαϊκά κράτη, μη μέλη της ΕΕ,

συμμετείχαν στις επιχειρήσεις στην Ελλάδα φορώντας τις αντίστοιχες εθνικές υπηρεσιακές στολές τους, χωρίς όμως να τελούν υπό τον επιχειρησιακό έλεγχο των οικείων αρχών τους.

Ο Frontex χαρακτηρίζει την εν λόγω αποστολή ως μία αποστολή συντονισμού, έρευνας και επιτήρησης. Εντούτοις, ο Frontex προχώρησε στην αποστολή εξοπλισμού, όπως φορητών, λεωφορείων, περιπολικών οχημάτων και ενός ελικοπτέρου, τα οποία διατέθηκαν από τα συμμετέχοντα κράτη, καθώς και στην κάλυψη των εξόδων της επιχείρησης RABIT. Επίσης, ο Frontex συμμετείχε σε επιχειρήσεις πολύ κοντά στα τέσσερα κέντρα κράτησης όπου έχουν συστηματικά καταγραφεί παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης RABIT, οι προσκεκλημένοι υπάλληλοι από τα συμμετέχοντα κράτη που διενεργούσαν περιπολίες με τη συμμετοχή τουλάχιστον ενός έλληνα υπαλλήλου είχαν το δικαίωμα να προβαίνουν σε συλλήψεις μεταναστών και εν συνεχεία να τους παραδίδουν στους έλληνες συναδέλφους τους επικεφαλής των κέντρων κράτησης.

Η παρουσία του Frontex στην περιοχή του Έβρου χρονολογείται από τον Οκτώβριο του 2010. Η αποστολή RABIT είχε σχεδιαστεί ως μέτρο έκτακτης ανάγκης για να αντιμετωπιστεί η άφιξη μεγάλου αριθμού μεταναστών στην Ελλάδα. Η επιχείρηση RABIT είχε αρχικά προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί στις 2 Δεκεμβρίου 2010, αλλά παρατάθηκε έως τις 2 Μαρτίου 2011 και, εν συνεχεία, αντικαταστάθηκε από μόνιμη παρουσία του Frontex, επιφορτισμένη με τις ίδιες ακριβώς αρμοδιότητες.

Κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του Frontex, στις 21 Ιανουαρίου 2011, το ΕΔΔΑ εξέδωσε απόφαση η οποία, αν και δεν απευθυνόταν ειδικά στον Frontex, ήταν κατά βάση συναφής με τον ρόλο του στην Ελλάδα. Στην υπόθεση *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδος*, το δικαστήριο έκρινε ότι οι ελληνικές πρακτικές κράτησης παραβιάζουν το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο απαγορεύει τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, καθώς και ότι το σύστημα ασύλου της Ελλάδας παρουσιάζει δυσλειτουργίες. Το δικαστήριο έκρινε επίσης ότι και το Βέλγιο έχει παραβεί τη δέσμευσή του για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεδομένου ότι εξέθεσε εν γνώσει του τον αιτούντα, έναν αφγανό αιτούντα άσυλο, σε απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες μεταχείρισης με την επαναπροώθησή του στην Ελλάδα. Το δικαστήριο δήλωσε ότι το Βέλγιο παραβίασε δικαίωμα το οποίο είχε προηγουμένως αναγνωρίσει ως «απαραβίαστο, ακόμη και σε περιπτώσεις απόλυτης ή επείγουσας ανάγκης».

Κατά τη διάρκεια της αποστολής RABIT στην Ελλάδα, ο Frontex διευκόλυνε επίσης τη μεταφορά μεταναστών σε κέντρα κράτησης εντός της ελληνικής επικράτειας, όπου η Human Rights Watch είχε καταγράψει τις ίδιες απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες κράτησης με εκείνες που είχε καταδικάσει το ΕΔΔΑ. Κατά την άποψη της Human Rights

Watch, ο Frontex είναι εξίσου υπεύθυνος για το γεγονός ότι εξέθεσε εν γνώσει του μετανάστες σε μεταχείριση η οποία απαγορεύεται πλήρως δυνάμει της νομοθεσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τους τέσσερις μήνες που εξετάζονται στην παρούσα έκθεση, οι περίπολοι της RABIT προέβησαν συστηματικά στη σύλληψη μεταναστών που διέρχονταν τα σύνορα προς την Ελλάδα και στη μεταφορά τους, ορισμένες φορές με λεωφορεία που παρείχε ο Frontex, στα κέντρα κράτησης. Μετά τις περιπολίες, οι συνοριοφύλακες που είχαν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της δύναμης RABIT υπέβαλαν αναφορά στις οικείες αρχές τους, οι οποίες γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν σε τι είδους συνθήκες απέστελλαν τους μετανάστες οι υπάλληλοί τους. Εντούτοις, κανένα συμμετέχον κράτος δεν εξέφρασε δημόσια την ανησυχία του για το γεγονός ότι οι περίπολοι συμμετείχαν, κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους, σε παραβιάσεις της απαγόρευσης απάνθρωπης μεταχείρισης, και κανένα εξ αυτών δεν αποχώρησε από την αποστολή.

Τον Δεκέμβριο του 2010, στο πλαίσιο ανάπτυξης της RABIT, η Human Rights Watch επισκέφθηκε κέντρα κράτησης στο ελληνικό τμήμα του Έβρου, όπου διαπίστωσε ότι οι ελληνικές αρχές κρατούσαν μετανάστες, μεταξύ των οποίων και μέλη ευπαθών ομάδων, όπως ασυνόδευτα παιδιά, επί εβδομάδες ή και μήνες σε συνθήκες που ισοδυναμούσαν με απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

Διαπιστώσαμε ότι ο συνωστισμός που επικρατούσε στις εγκαταστάσεις κράτησης στην περιοχή του Έβρου αποτελούσε σύνθηρες πρόβλημα. Στο Τυχερό, στις Φέρες και στο Σουφλί, οι γυναίκες κρατούνταν στα ίδια κελιά με τους άνδρες. Στο αστυνομικό τμήμα Φερών κρατούνταν 97 άτομα τη στιγμή της επίσκεψής μας, παρότι ο ανώτατος αριθμός κρατουμένων που μπορούσε να φιλοξενήσει, σύμφωνα με δηλώσεις της αστυνομίας, ήταν μόλις 30. Μία πενήντάχρονη κρατούμενη από τη Γεωργία μάς είπε: «Δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσο άσχημα και δύσκολα είναι για μένα εδώ... Δεν είναι σωστό να βρίσκομαι μαζί με όλους αυτούς τους άνδρες. Δεν κοιμάμαι τη νύχτα. Απλώς κάθομαι πάνω στο στρώμα».

Στο Φυλάκιο, από την άλλη, οι αρχές είχαν προβεί στον διαχωρισμό των ανδρών από τις άγαμες γυναίκες, αν και τα ασυνόδευτα παιδιά κρατούνταν μαζί με ενήλικες με τους οποίους δεν είχαν καμία συγγένεια σε μεγάλα κελιά όπου επικρατούσαν συνθήκες συνωστισμού. Αποχετευτικά λύματα έτρεχαν στο δάπεδο και η δυσοσμία ήταν ανυπόφορη. Οι έλληνες φρουροί φορούσαν χειρουργικές μάσκες κατά την είσοδό τους στον διάδρομο που χώριζε τα κελιά.

Οι διαπιστώσεις της Human Rights Watch και οι μαρτυρίες που συλλέξαμε για τις συνθήκες κράτησης στον Έβρο τον Δεκέμβριο του 2010 συνέκλιναν με τα όσα περιγράφονται σε προηγούμενες εκθέσεις μας σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούσαν στα ελληνικά κέντρα κράτησης μεταναστών ήδη από το 2008, καθώς και με εκθέσεις άλλων οργανώσεων που έχουν παρακολουθήσει και καταγράψει τις συνθήκες κράτησης των μεταναστών στην Ελλάδα. Κατόπιν εξέτασης, τον Ιανουάριο του 2011, των εν λόγω εκθέσεων, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο εξής συμπέρασμα:

Όλα τα κέντρα, στα οποία πραγματοποιήσαν επισκέψεις οι οργανισμοί και οι οργανώσεις που συνέταξαν τις εκθέσεις... παρουσιάζουν την ίδια περίπου κατάσταση σε διαφορετικό βαθμό σοβαρότητας: συνωστισμός, βρωμιά, απουσία εξαερισμού, ελάχιστη ή καμία δυνατότητα προαυλισμού, απουσία χώρων ανάπαυσης, ανεπάρκειες σε στρώματα, απουσία ελεύθερης πρόσβασης στα αποχωρητήρια, ανεπαρκείς εγκαταστάσεις υγιεινής, απουσία ιδιωτικού χώρου, περιορισμένη πρόσβαση σε περίθαλψη. Πολλοί από τους ερωτηθέντες κατήγγειλαν επίσης την ύπαρξη προσβλητικών σχολίων, κυρίως ρατσιστικής φύσεως, εκ μέρους του προσωπικού και την άσκηση σωματικής βίας από τους φρουρούς.

Στο πλαίσιο της αποστολής RABIT, ο Frontex διέθεσε επίσης προσωπικό επιφορτισμένο με τη διενέργεια ελέγχων εξακρίβωσης της εθνικότητας, οι οποίοι τελούσαν επί της ουσίας υπό την έγκριση των ελληνικών αρχών. Μέσω των ελέγχων αυτών, προσδιορίζεται η χώρα καταγωγής των κρατουμένων, με αποτέλεσμα να διευκολύνεται η απέλασή τους. Παρόλο που οι εν λόγω έλεγχοι δεν είχαν ως στόχο την αναγνώριση ενδεχόμενων αναγκών για παροχή διεθνούς προστασίας, στην πραγματικότητα αποτέλεσαν τις πιο ουσιαστικές συνεντεύξεις που παραχώρησαν οι κρατούμενοι προτού απελαθούν. Δεδομένων των σοβαρότατων εμποδίων στην κατάθεση αιτήσεων ασύλου που υφίσταντο την εποχή εκείνη στην Ελλάδα (ιδίως στην περιοχή του Έβρου), φαίνεται ότι το ειδικό βάρος που δόθηκε στη διενέργεια των συνεντεύξεων αυτών συνέβαλε στην αύξηση του ελλείμματος για παροχή προστασίας στην περιοχή του Έβρου, καθώς και του κινδύνου να μην αναγνωρίζονται οι πραγματικοί πρόσφυγες και να επαναπροωθούνται.

Η παρούσα έκθεση υποστηρίζει ότι οι δραστηριότητες του Frontex στην Ελλάδα δεν πληρούν τα πρότυπα που καθορίζονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, από τον οποίο δεσμεύεται ο Frontex. Δεδομένης της απόλυτης απαγόρευσης που ισχύει σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή σε δραστηριότητες που εκθέτουν άτομα σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, είναι ευθύνη της ΕΕ να εργαστεί από κοινού με την Ελλάδα για τη λήψη μέτρων διόρθωσης των απάνθρωπων και εξευτελιστικών συνθηκών κράτησης,

προτού εγκαινιάσει συνεργασία με τις ελληνικές αρχές σε δραστηριότητες που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το έργο της κράτησης μεταναστών.

Από την άποψη αυτή, η Human Rights Watch επικροτεί την απόφαση για την ανάπτυξη υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) στην Ελλάδα, προκειμένου να συνδράμουν τις ελληνικές αρχές στην εδραίωση ενός λειτουργικού συστήματος ασύλου, καθώς και την απόφαση της EASO να καταστήσει την Ελλάδα προτεραιότητα για το 2011. Η Human Rights Watch χαιρετίζει επίσης τις τροποποιήσεις για τη θέσπιση θέσεως Υπευθύνου Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRO) στο πλαίσιο του Frontex και τη σύσταση Συμβουλευτικού Φόρουμ το οποίο θα επικουρεί τον οργανισμό σε ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων – αν και διατηρούμε τις επιφυλάξεις μας σε ό,τι αφορά τις προταθείσες τροποποιήσεις του κανονισμού σχετικά με τον Frontex, οι οποίες αναμένεται ότι θα διευρύνουν και θα καταστήσουν επιχειρησιακή την εντολή του.

Τα μέτρα αυτά καθαυτά, όμως, δεν κρίνονται επαρκή.

Για τη συμμόρφωσή του προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και που αφορούν τη μη έκθεση των μεταναστών σε απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες στην περιοχή του Έβρου, ο Frontex οφείλει άμεσα να θέσει ως προϋπόθεση για τη συμμετοχή του σε συνοριακές επιχειρήσεις επιβολής στην Ελλάδα την τοποθέτηση των συλληφθέντων μεταναστών σε εγκαταστάσεις όπου επικρατούν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, γεγονός το οποίο θα μπορούσε βραχυπρόθεσμα να επιτευχθεί με τη μεταφορά παράτυπων κρατουμένων μεταναστών σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, όπου οι προδιαγραφές κράτησης κρίνονται αποδεκτές, όπως π.χ. στη Σάμο, ή με την παραχώρηση χώρων κράτησης σε άλλες περιοχές εντός της ΕΕ, όπου οι συνθήκες κράτησης πληρούν τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα.

Επιπλέον, όλα τα κράτη, τα οποία συμμετέχουν στον Frontex συνεισφέροντας συνοριοφύλακες και υλικά μέσα, υπέχουν και αυτά ευθύνη για τυχόν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων λόγω της συμμετοχής τους στις δραστηριότητες του Frontex. Όλα τα συμμετέχοντα κράτη δεσμεύονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), ενώ τα συμμετέχοντα κράτη μέλη της ΕΕ δεσμεύονται και από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Κάθε συμμετέχον κράτος οφείλει να επανεξετάσει με τη δέουσα προσοχή το πλαίσιο συνεργασίας του υπό την αιγίδα του Frontex, ούτως ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο κίνδυνος να διευκολύνεται η παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων από μία τέτοια συνεργασία.

Παρά το γεγονός ότι η παρούσα έκθεση επικεντρώνεται πρωτίστως στον Frontex και στην ευθύνη του να μην συνεργεί σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αυτό δεν σημαίνει ότι οι ελληνικές αρχές απαλλάσσονται των ευθυνών τους. Από το 2008, η Human Rights Watch έχει δημοσιεύσει τρεις εκθέσεις οι οποίες εκθέτουν ελληνικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών. Συναφείς εκθέσεις έχουν δημοσιευθεί και από αρκετές άλλες οργανώσεις. Η αποδεδειγμένη αδυναμία της Ελλάδας να παράσχει όχι μόνον αξιοπρεπείς συνθήκες κράτησης σε μετανάστες αλλά και άσυλο σε πρόσφυγες έχει αναγνωριστεί από την ελληνική κυβέρνηση, η οποία οφείλει να λάβει άμεσα μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης και να υλοποιήσει τις πρόσφατες εξαγγελίες της για μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου της.

Δεδομένων των νέων μεταναστευτικών κρίσεων που εμφανίζονται στη λεκάνη της Μεσογείου και των διευρυνόμενων αρμοδιοτήτων του Frontex, είναι επιτακτική ανάγκη η πολιτική ασύλου και μετανάστευσης της ΕΕ να στραφεί από μια πολιτική που έχει ως γνώμονα την επιβολή σε μια πολιτική που έχει ως γνώμονα την προστασία. Η μετάβαση αυτή δεν είναι απλώς νομικά απαραίτητη, αλλά συνιστά σημαντική και εφικτή προσέγγιση, προκειμένου η ΕΕ, οι οργανισμοί και τα κράτη μέλη της να προχωρήσουν στην αντιμετώπιση πραγματικών προβλημάτων που επιδέχονται πραγματικών –και ηθικών– λύσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

- Να προβούν στην τροποποίηση του κανονισμού σχετικά με τον Frontex, προκειμένου να αποσαφηνισθεί, και κατ' επέκταση να ενισχυθεί, η υποχρέωση για μη έκθεση των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο σε απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες κράτησης.
- Να προβούν στην τροποποίηση του προτεινόμενου άρθρου 26α του κανονισμού σχετικά με τον Frontex, προκειμένου ο Υπεύθυνος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων να δύναται να παραπέμψει τον Frontex στην Επιτροπή για την έναρξη έρευνας και, οσάκις κρίνεται σκόπιμο, διαδικασίας επί παραβάσει, σε περίπτωση που ο εκτελεστικός διευθυντής του Frontex δεν προχωρήσει στην αναστολή των επιχειρήσεων παρά την ύπαρξη διαρκών και σοβαρών παραβιάσεων του Χάρτη ή/και σε περίπτωση που κράτη μέλη και υπάλληλοί τους προβαίνουν σε διαρκή παραβίαση του Χάρτη στο πλαίσιο των επιχειρήσεων του Frontex.
- Να υποχρεώσουν τον Frontex να συμπεριλάβει μεταξύ των καθηκόντων του: την εκπόνηση αξιολόγησης για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πριν από τη συμμετοχή του σε μελλοντικές επιχειρήσεις, καθώς και σε «κοινές επιχειρήσεις» και αποστολές της RABIT, τη σύσταση μηχανισμού αναφοράς για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο των επιχειρήσεων, καθώς και την υποχρέωση να συντάσσει επισκόπηση για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την ολοκλήρωση κάθε επιχείρησης.
- Να ζητήσουν από τον Frontex να συστήσει μηχανισμούς διερεύνησης και αναφοράς για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συντελούνται κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεών του.
- Να προσδιορίσουν κατά πόσον η συμμετοχή του Frontex στον Έβρο κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης της RABIT και εν συνεχεία στη χερσαία επιχείρηση «Ποσειδών» υπήρξε σύμμορφη με τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Προς τα συμμετέχοντα ευρωπαϊκά κράτη

- Να προχωρούν στην αναστολή κάθε συμμετοχής σε επιχειρήσεις του Frontex οι οποίες δεν τηρούν τα δεσμευτικά διεθνή πρότυπα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να ενημερώνουν τους συνοριοφύλακες που συμμετέχουν σε αποστολές του Frontex σχετικά με τις ισχύουσες υποχρεώσεις δυνάμει του διεθνούς δικαίου. Να διασφαλίζουν

την κατάρτιση και την εξοικείωση των συνοριοφυλάκων με όλους τους κανόνες και τα πρότυπα που σχετίζονται με τη μεταφορά και τη μεταχείριση κρατουμένων.

- Να συστήσουν ένα σύστημα προστασίας της ανωνυμίας όσων καταγγέλλουν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο των επιχειρήσεων του Frontex, προκειμένου να διευκολύνεται η αναφορά των συμβάντων αυτών από τους ίδιους τους συνοριοφύλακες των κρατών μελών που συμμετέχουν στις ευρωπαϊκές ομάδες συνοριοφυλάκων.
- Να μην συμμετέχουν σε επιχειρήσεις του Frontex ή σε άλλες επιχειρήσεις για τον έλεγχο της μετανάστευσης χωρίς να έχει προηγουμένως εκπονηθεί ανεξάρτητη αξιολόγηση για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα υποδοχής της ΕΕ και, οσάκις κρίνεται απαραίτητο, και στις γειτονικές χώρες εκτός της ΕΕ που συμμετέχουν ως συμβαλλόμενα μέρη στην επιχείρηση.

Προς το διοικητικό συμβούλιο του Frontex

Για να διασφαλίζεται η συμμόρφωση των επιχειρήσεων με τις υποχρεώσεις που απορρέουν στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων:

- Να αναστείλει την ανάπτυξη συνοριοφυλάκων της ΕΕ στην Ελλάδα έως ότου καταστεί δυνατή η μεταφορά των κρατουμένων μεταναστών σε εγκαταστάσεις αλλού στην Ελλάδα (ή εκτός της Ελλάδας) οι οποίες πληρούν τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα ή έως ότου οι συνθήκες κράτησης στην περιοχή του Έβρου όπου κρατούνται επί του παρόντος μετανάστες βελτιωθούν και καταστούν σύμφωνες με τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα.

Λογοδοσία

- Να καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές αναφοράς σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι συνοριοφύλακες που θα συμμετάσχουν σε μελλοντικές αποστολές του Frontex οφείλουν να χειρίζονται και να αναφέρουν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι ή τις οποίες διαπιστώνουν, συμπεριλαμβανομένης της κακομεταχείρισης κρατουμένων.
- Να διερευνήσει πόσοι από τους μετανάστες οι οποίοι τέθηκαν υπό κράτηση στο πλαίσιο περιπολιών του Frontex έχουν μεταφερθεί σε κέντρα κράτησης όπου επικρατούν απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες και τι έχει συμβεί σε αυτούς.
- Να παρέμβει προς τις ελληνικές αρχές και να παρακολουθεί τον βαθμό συμμόρφωσης, με σκοπό να διασφαλίσει ότι οι μετανάστες που συνελήφθησαν από προσκεκλημένους φύλακες μεταφέρονται σε εγκαταστάσεις κράτησης που είναι σύμφωνες προς τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα.

Ανάλυση κινδύνου

- Να εκπονεί διεξοδικές αξιολογήσεις του κινδύνου για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πριν από τη συμμετοχή του σε κοινές επιχειρήσεις ή την ανάπτυξη δυνάμεων της RABIT. Οι αξιολογήσεις αυτές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ανεξάρτητες αξιολογήσεις κυβερνητικών και μη κυβερνητικών παρατηρητών για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Να αναπτύξει ένα σχέδιο δράσης, κατόπιν διαβούλευσης με το Συμβουλευτικό Φόρουμ, με σκοπό τον μετριασμό τυχόν διαπιστωμένων κινδύνων.
- Να απέχει από επιχειρήσεις, εφόσον καταδεικνύεται από τις αξιολογήσεις κινδύνου ότι είναι πιθανόν να υπάρξει έκθεση των μεταναστών σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εφόσον δεν είναι δυνατόν να αποσοβηθεί ο κίνδυνος.

Κατάρτιση στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

- Σε συνεργασία με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) και την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), να παρέχει κατάρτιση στους προσκεκλημένους υπαλλήλους στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε ό,τι αφορά τόσο την αρχή της μη επαναπροώθησης όσο και τις ελάχιστες προδιαγραφές κράτησης. Να καταστήσει σαφές ότι οι προσκεκλημένοι υπάλληλοι δεν πρέπει, σε καμία περίπτωση, να ενεργούν κατά τρόπο που θα εξέθετε τους μετανάστες σε απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες κράτησης ή που θα οδηγούσε σε επαναπροώθηση των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο.

Προς την Ελλάδα

Η Human Rights Watch έχει διατυπώσει εκτενείς και εμπειριστατωμένες συστάσεις για τη βελτίωση των συστημάτων επιβολής στον τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης σε τρεις άλλες κύριες εκθέσεις της. *Σε άμεση συνάφεια με την παρούσα έκθεση, η Human Rights Watch συνιστά στην Ελλάδα:*

- Να προχωρήσει στην πλήρη και ταχεία εφαρμογή της προσφάτως εγκριθείσας δέσμης μέτρων για τη μεταρρύθμιση του ασύλου.
- Να διασφαλίσει την πρόσβαση σε διαδικασίες χορήγησης ασύλου στα σύνορα και στη μεθόριο.
- Να περιορίσει τις συνθήκες συνωστισμού κάνοντας όσο το δυνατόν μεγαλύτερη χρήση εναλλακτικών εγκαταστάσεων και εναλλακτικών τρόπων κράτησης.
- Να βελτιώσει άμεσα τις συνθήκες κράτησης και να προχωρήσει στην άμεση δημιουργία ανοικτών κέντρων υποδοχής για τους αιτούντες άσυλο και τα μέλη ευθαπών ομάδων, όπως τα παιδιά.

- Να παρέχει προστασία και ασφαλή στέγαση σε ασυνόδευτα παιδιά και άλλες ευπαθείς ομάδες.
- Να ασκεί δίωξη κατά των υπαλλήλων της αστυνομίας και του λιμενικού που υποπίπτουν σε κατάχρηση εξουσίας.

Προς τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

- Να διευκρινίσει ότι το πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας Συνεργασίας με τον Frontex περιλαμβάνει ρητώς τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.
- Να επιδιώξει την τροποποίηση του άρθρου 3 της Συμφωνίας Συνεργασίας το οποίο παρέχει πρόσβαση στις κοινές επιχειρήσεις του Frontex μόνο στον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) «κατόπιν υποβολής σχετικού αιτήματος».

Προς την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO)

- Να παρέχει κατάρτιση για τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου ειδικά στο ελληνικό προσωπικό που τοποθετείται στον Έβρο (σύμφωνα με το άρθρο 6 της εντολής της EASO).
- Να εργαστεί για τη βελτίωση της πρόσβασης σε διαδικασίες χορήγησης ασύλου των κρατουμένων μεταναστών στην περιοχή του Έβρου και στα ελληνικά νησιά, διασφαλίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι οι αρμόδιοι υπάλληλοι για ζητήματα ασύλου που έχουν λάβει κατάρτιση θα είναι επίσης σε θέση να λαμβάνουν συνεντεύξεις από τους αιτούντες άσυλο σε τοποθεσίες όπου οι υπάλληλοι του Frontex διενεργούν συνεντεύξεις εξακρίβωσης της εθνικότητας.
- Να αξιολογεί τον αντίκτυπο που έχει η απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση των κρατουμένων που επιδιώκουν πρόσβαση σε διαδικασίες χορήγησης ασύλου στην Ελλάδα.
- Να δημοσιοποιεί τυχόν παραβιάσεις των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο που διαπράττονται από έλληνες υπαλλήλους ή υπαλλήλους του Frontex στα κέντρα κράτησης στην Ελλάδα.